

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระประวัติสังเขป
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (สุวฑฺฒโน เจริญ คชวัตร ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร

พระชาติภูมิ

สมเด็จพระญาณสังวร *(สุวฑฺฒโน)* สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระนามเดิมว่า เจริญ นามสกุล คชวัตร ประสูติที่ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันศุกร์เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖ เวลาประมาณ ๑๐ ทุ่ม มีเศษ *(หรือเวลาประมาณ ๐๔.๐๐ นาฬิกาเศษ แห่งวันเสาร์ที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖ ตามที่นับแบบปัจจุบัน)* พระชนก ชื่อ นายน้อย คชวัตร *(ถึงแก่กรรม พุทธศักราช ๒๔๖๕)* พระชนนีชื่อ นางกิมน้อย คชวัตร *(ถึงแก่กรรม พุทธศักราช ๒๕๐๘)*

บรรพชาอุปสมบท

พุทธศักราช ๒๔๖๙ ทรงบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดเทวสังฆาราม *(วัดเหนือ)* จังหวัดกาญจนบุรี พระครูอดุลยสมณกิจ *(พุทฺธโชติ ดี เอกฉันท์)*[๑] เจ้าอาวาสวัดเทวสังฆาราม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูนิวิฐสมาจาร *(สุวณฺณโชติ เหรียญ รัสสุวรรณ)*[๒] เจ้าอาวาสวัดศรีอุปลาราม (วัดหนองบัว) เป็นพระอาจารย์ให้สรณะและศีล

พุทธศักราช ๒๔๗๖ พระชนมายุครบ ๒๐ พรรษา ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดเทวสังฆาราม จังหวัดกาญจนบุรี พระครูอดุลยสมณกิจ *(พุทฺธโชติ ดี เอกฉันท์)* เจ้าอาวาสวัดเทวสังฆาราม เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูนิวิฐสมาจาร *(สุวณฺณโชติ เหรียญ รัสสุวรรณ)* เจ้าอาวาสวัดศรีอุปลาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระปลัดหรุง นามสกุล เซี่ยงฉี เจ้าอาวาสวัดทุ่งสมอ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๖ อุปสมบทแล้วทรงจำพรรษาอยู่ที่วัดเทวสังฆาราม ๑ พรรษา

---

[๑] ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพมงคลรังษี มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๐.

[๒] ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะที่ พระโสภณสมาจาร มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓.

เมื่อออกพรรษาแล้วในศกเดียวกัน ได้ทรงทำทัฬหีกรรม (ญัตติซ้ำ) เป็นธรรมยุตที่วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ สมเด็จ-พระวชิรญาณวงศ์ (สุจิตฺโต หม่อมราชวงศ์ชื่น นพวงษ์ ป. ๗)[๑] เป็นพระอุปัชฌาย์ พระเทพเมธี (อิสฺสรญาโณ จู ทีปรักษพันธุ์ ป. ๗)[๒] เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษา

ทรงได้รับการศึกษาเบื้องต้น ณ โรงเรียนประชาบาล-วัดเทวสังฆาราม จบชั้นประถม ๕ (เทียบชั้น มัธยม ๒) หลังจากทรงบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ทรงเรียนพระ-ปริยัติธรรมและทรงสอบไล่ได้ชั้นต่าง ๆ เป็นลำดับมาในสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร ดังนี้

พุทธศักราช ๒๔๗๒

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นตรี

พุทธศักราช ๒๔๗๓

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นโท และเปรียญ ๓ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๕

ทรงสอบได้นักธรรมชั้นเอก และเปรียญ ๔ ประโยค

---

๑ ภายหลังได้รับพระราชทานสถาปนาเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑.

๒ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระรัตนธัชมุนี มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕.

พุทธศักราช ๒๔๗๖

ทรงสอบได้เปรียญ ๕ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ทรงสอบได้เปรียญ ๖ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๗๘

ทรงสอบได้เปรียญ ๗ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๘๑

ทรงสอบได้เปรียญ ๘ ประโยค

พุทธศักราช ๒๔๘๔

ทรงสอบได้เปรียญ ๙ ประโยค

สมณศักดิ์

พุทธศักราช ๒๔๙๐

เป็นพระราชาคณะสามัญที่ พระโศภนคณาภรณ์

พุทธศักราช ๒๔๙๕

เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามเดิม

พุทธศักราช ๒๔๙๘

เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามเดิม

พุทธศักราช ๒๔๙๙

เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมวราภรณ์

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรองที่ พระสาสนโสภณ

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระญาณสังวร

พุทธศักราช ๒๕๓๒

ได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จ-พระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ลำดับที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ตำแหน่งการงาน

ทางการคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นสมาชิกสังฆสภาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นกรรมการสังคายนาพระธรรมวินัย ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นพระวินัยธรชั้นอุทธรณ์

พุทธศักราช ๒๔๘๖

เป็นเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวง-วชิรญาณวงศ์

พุทธศักราช ๒๔๙๖

รักษาการพระวินัยธรชั้นฎีกา

พุทธศักราช ๒๕๐๓

เป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การปกครอง สั่งการองค์การปกครอง คณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นกรรมการโครงการเชิดชูและบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตำแหน่ง

เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะธรรมยุตภาค ทุกภาค

เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

พุทธศักราช ๒๕๐๖

เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม และเป็นตลอดมาทุกสมัยจนถึงปัจจุบัน

เป็นอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎมหาเถรสมาคมตลอดมาทุกสมัย

เป็นอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลี

พุทธศักราช ๒๕๐๗

เป็นอนุกรรมการพิจารณาร่างระเบียบการเดินทางไปต่างประเทศของพระภิกษุสามเณร

พุทธศักราช ๒๕๐๘

เป็นประธานกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๑๐

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประจำปี ๒๕๑๑

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาร่างระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการปลูกสร้างอาคารในที่ดินของวัดซึ่งมีผู้เช่าอยู่

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์การยกเว้นค่าโดยสารรถไฟให้แก่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา

เป็นอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อขัดข้องในระหว่างวัดกับผู้เช่า *(พ. ว. ข.)*

พุทธศักราช ๒๕๑๑

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาโครงการรับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง[๑] เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๑๒

เป็นอนุกรรมการพิจารณาเรื่องการศึกษาโรงเรียนมัธยมของคณะสงฆ์

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโครงการจัดตั้งโรงเรียนพระสังฆาธิการส่วนกลาง

---

[๑] สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย และ มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๕๑๔

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎมหาเถร-สมาคมว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นประธานกรรมการบริหารงานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์

เป็นเจ้าคณะนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ *(ธรรมยุต)*

พุทธศักราช ๒๕๑๖

เป็นประธานอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรศาสนศึกษาของคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๒๑

เป็นรองประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธมณฑลฝ่ายสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๒๗

เป็นประธานคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

เป็นประธานคณะกรรมการควบคุมการเรี่ยไรของคณะสงฆ์

พุทธศักราช ๒๕๓๑

รักษาการเจ้าอาวาสวัดญาณสังวราราม ในพระบรม-ราชูปถัมภ์ จังหวัดชลบุรี

ทางการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๔๙๓

เป็นกรรมการเถรสมาคมคณะธรรมยุตประเภทชั่วคราว

พุทธศักราช ๒๔๙๗

เป็นกรรมการเถรสมาคมคณะธรรมยุตประเภทถาวร

พุทธศักราช ๒๕๐๐

เป็นกรรมการพิจารณาร่างระเบียบบริหารวัดธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๑

เป็นกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๓

เป็นสังฆมนตรีสั่งการองค์การปกครองคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นพระอุปัชฌาย์

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพระสังฆาธิการคณะธรรมยุต
เป็นรองประธานกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๑๗

เป็นประธานกรรมการคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๑๘

เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนครูปริยัติธรรมคณะธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๓๑

รักษาการเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต

พุทธศักราช ๒๕๓๒

เป็นเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต

ทางการมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นกรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๔๙๐

เป็นกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๔๙๔

เป็นกรรมการอำนวยการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

เป็นกรรมการแผนกตำรา ของมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

พุทธศักราช ๒๕๐๔

เป็นผู้อำนวยการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

เป็นประธานกรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

พุทธศักราช ๒๕๓๑

เป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

เป็นนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ

หน้าที่พิเศษ

พุทธศักราช ๒๔๙๕

ร่วมในคณะทูตพิเศษที่มหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ ส่ง

ไปร่วมฉลองพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุพระอัครสาวก ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

พุทธศักราช ๒๔๙๖

เป็นกรรมการตรวจชำระพระคัมภีร์ฎีกา

พุทธศักราช ๒๔๙๗

ร่วมในคณะพระเถระแห่งคณะสงฆ์ไทย ไปร่วมประชุมสมัยที่ ๒ แห่งฉัฏฐสังคายนาพระไตรปิฎก ณ กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

พุทธศักราช ๒๔๙๙

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงเลือกให้เป็น *"พระอภิบาล" (พระพี่เลี้ยง)* ของพระภิกษุพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ในระหว่างทรงพระผนวช เป็นพระภิกษุและเสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ตุลาคม ถึงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙

พุทธศักราช ๒๕๐๑

เป็นกรรมการมูลนิธิส่งเสริมกิจการพระศาสนาและมนุษยธรรม *(ก.ศ.ม.)*

พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์คนเป็นโรคเรื้อน

พุทธศักราช ๒๕๑๕

ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมและรองประธานกรรมการคณะธรรมยุต ทรงได้รับฉันทานุมัติจากกรรมการคณะธรรมยุต ให้เสด็จไปทรงตรวจการคณะสงฆ์และทรงเยี่ยมพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม ๙ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดขอนแก่น

พุทธศักราช ๒๕๑๘

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิสังฆประชานุเคราะห์

พุทธศักราช ๒๕๒๐

เป็นประธานอำนวยการมูลนิธิมหาวชิราลงกรณ์

พุทธศักราช ๒๕๒๑

เป็นพระราชกรรมวาจาจารย์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในการทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นพระอาจารย์ถวายการอบรมพระธรรมวินัย ขณะที่พระภิกษุสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ระหว่างวันที่ ๖-๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๑

พุทธศักราช ๒๕๒๒

เป็นประธานอำนวยการมูลนิธิสิรินธร

พุทธศักราช ๒๕๒๔

ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมและประธาน-กรรมการคณะธรรมยุต ทรงได้รับฉันทานุมัติจากกรรมการคณะธรรมยุต ให้เสด็จไปทรงตรวจการคณะสงฆ์และทรงเยี่ยมพุทธศาสนิกชนในภาคเหนือ รวม ๑๐ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดตาก จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดกำแพงเพชร

พุทธศักราช ๒๕๒๕

เป็นผู้ถวายพระธรรมเทศนามงคลวิเสสกถา ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและถวายตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

พุทธศักราช ๒๕๒๖

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิวัดญาณสังวราราม ในพระบรมราชูปถัมภ์

พุทธศักราช ๒๕๒๗

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

พุทธศักราช ๒๕๒๘

เป็นผู้อ่านพระอภิธรรมนำพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ ในกระบวนพระราชอิสริยยศ สู่พระเมรุมาศ ณ ท้องสนามหลวง

เป็นรองประธานกรรมการสังคีติการกสงฆ์ ในการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก

เป็นสังฆปาโมกข์ปาลิวิโสธกะพระวินัยปิฎก ในการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร จนสำเร็จทันในการพระราชพิธีฉลองเฉลิมพระชนมพรรษา

พุทธศักราช ๒๕๓๐

เป็นประธานกรรมการมูลนิธิแผ่นดินธรรม

เป็นประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิสงเคราะห์และฟื้นฟูจิตใจผู้ติดยาเสพติด

เป็นพระอุปัชฌาย์ ในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ในการที่หม่อมเจ้า

จุฑาวัชร มหิดล พระโอรสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงผนวชสามเณร ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันอังคารที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ เวลา ๙ นาฬิกา

พุทธศักราช ๒๕๓๓

เป็นประธานสงฆ์ในการเจริญพระพุทธมนต์ พระราชพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูปชัยวัฒน์ และพระกริ่ง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเจริญพระชนมายุ ๙๐ พรรษา และเป็นประธานจุดเทียนชัย ทรงนั่งปรก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

การพระศาสนาในต่างประเทศ

พุทธศักราช ๒๕๐๙ ในฐานะประธานกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ได้เสด็จไปเป็นประธานฝ่ายสงฆ์และถวายพระธรรมเทศนากัณฑ์หนึ่งในพิธีเปิดวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม–๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๙ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๐๙ และในการเสด็จ

ครั้งนั้น ได้ทรงเยี่ยมชมกิจการพระธรรมทูตในประเทศอังกฤษ และทรงเยี่ยมชมการพระศาสนาในประเทศฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี และกรีซ ระหว่างเสด็จกลับประเทศไทยด้วย

พุทธศักราช ๒๕๑๐ ในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคม ได้ตามเสด็จสมเด็จพระสังฆราช *(อุฏฐายี จวน ศิริสม ป. ธ. ๙)* วัดมกุฏกษัตริยาราม ซึ่งเสด็จไปประเทศศรีลังกาเป็นทางราชการ ตามคำทูลเชิญของรัฐบาลประเทศนั้น เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างพุทธศาสนิกชนทั้งสองประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๐-๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๐

พุทธศักราช ๒๕๑๑ เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษาทั่วไป ในประเทศอินโดนีเซีย ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ ในฐานะประธานกรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย โดยอนุมัติของมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยพระธรรมธัชมุนี *(สนฺตงฺกุโร ประยูร พยุงธรรม ป. ธ. ๙)*[๑] เลขาธิการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ *(ในขณะนั้น)* ระหว่างวันที่ ๑๖ เมษายน-๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๑

---

๑ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นที่ พระญาณวโรดม เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๘.

พุทธศักราช ๒๕๑๓ เสด็จไปบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรชาวอินโดนีเซีย จำนวน ๕ คน ณ ประเทศอินโดนีเซีย พร้อมด้วย พระธรรมโสภณ *(กิจฺจกาโร สนธิ์ มั่งเรือน ป. ธ. ๕)* [๑] รองเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ตามคำอาราธนาของพระชินรักขิตเถระ หัวหน้าพุทธศาสนิกชนชาวอินโดนีเซีย *(ในขณะนั้น)* ระหว่างวันที่ ๖ พฤษภาคม–๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๓

ในศกเดียวกัน เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนาและการศึกษาในประเทศปากีสถาน เนปาล และอินเดีย ในฐานะประธานสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ พร้อมด้วยพระธรรมธัชมุนี *(สนฺตงฺกุโร ประยูร พยุงธรรม ป. ธ. ๙)* เลขาธิการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ *(ในขณะนั้น)* และในโอกาสเดียวกัน ก็ได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคมให้ทรงเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ไทย เสด็จไปเยี่ยมเยียนพระสงฆ์และวัดพระพุทธศาสนาในประเทศปากีสถานตะวันออก *(ปัจจุบันคือ ประเทศบังกลาเทศ)* และทรงนำสาส์นของสมเด็จพระสังฆราช *(อุฏฺฐายี จวน ศิริสม ป. ธ. ๙)* วัดมกุฏกษัตริยาราม ถึงพุทธศาสนิกชนชาวปากีสถานตะวันออก พร้อมกับพัสดุสิ่งของและกัปปิยภัณฑ์ ซึ่งทางคณะสงฆ์ไทยจัดหามา ไปช่วยเหลือ

---

๑ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นที่ พระญาณวโรดม มรณภาพเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๗.

ชาวพุทธที่ประสบวาตภัยครั้งใหญ่ในประเทศนั้นในคราวนั้นด้วย ระหว่างวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓-๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๔

พุทธศักราช ๒๕๑๘ เสด็จไปเป็นประธานสงฆ์ในพิธีเปิดวัดพุทธรังษี ณ นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิด และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ระหว่างวันที่ ๒๒ พฤษภาคม-๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๘

พุทธศักราช ๒๕๒๐ เสด็จไปบรรพชากุลบุตรชาวอินโดนีเซียจำนวน ๔๓ คน ณ เมืองสมารัง ประเทศอินโดนีเซีย ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์สังฆเถรวาทอินโดนีเซีย และเมื่อทรงเสด็จศาสนกิจที่ประเทศอินโดนีเซียแล้วได้เสด็จไปเยี่ยมชมกิจการพระศาสนา ณ ประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ขากลับทรงแวะเยี่ยมชมการพระศาสนา ณ ประเทศสิงคโปร์ด้วย ระหว่างวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐-๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

พุทธศักราช ๒๕๒๓ เสด็จไปร่วมประชุมสหพันธ์คีตาอาศรมสากล ในฐานะเป็นพระอาคันตุกะพิเศษ ณ ประเทศอินเดีย เมื่อทรงเสร็จภารกิจที่ประเทศอินเดียแล้วได้เสด็จไปเยี่ยมชมการพระศาสนา ณ ประเทศเนปาลด้วย ระหว่างวันที่ ๑๑-๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

พุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นประธานคณะพร้อมด้วยพระสงฆ์อีก ๑๙ รูป จากประเทศไทยไปทรงประกอบพิธีผูกพัทธสีมาอุโบสถวัดจาการ์ตาธรรมจักรชัย ณ ประเทศอินโดนีเซีย ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์สังฆเถรวาทอินโดนีเซีย เป็นการผูกพัทธสีมาอุโบสถวัดพระพุทธ-ศาสนาเถรวาทเป็นครั้งแรกในประเทศนั้น ระหว่างวันที่ ๒๒–๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๘

พุทธศักราช ๒๕๒๘ เสด็จพร้อมด้วยคณะสงฆ์จากประเทศไทยไปเป็นประธานบรรพชากุลบุตรศากยะแห่งเนปาล จำนวน ๗๓ คน ณ กรุงกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล ตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์เนปาล ระหว่างวันที่ ๒๓–๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๘

พุทธศักราช ๒๕๓๖ เสด็จเยือนสาธารณรัฐประ-ชาชนจีน เป็นทางการ ตามคำกราบทูลอาราธนาของรัฐบาลจีน โดยได้เสด็จเยือนเมืองต่าง ๆ คือ ปักกิ่ง ซีอาน คุณหมิง และสิบสองปันนา ระหว่างวันที่ ๒๐ มิถุนายน–๒ กรกฎาคม ๒๕๓๖ รวม ๑๓ วัน นับเป็นการเจริญศาสนสัมพันธ์ระหว่างไทย–จีน เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์แห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

การสาธารณูปการ

นับแต่ทรงเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ได้ทรงบูรณะซ่อมสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุต่าง ๆ ภายในวัดบวรนิเวศวิหาร ตลอดถึงการก่อสร้างถาวรวัตถุ อันเป็นสาธารณประโยชน์ในที่อื่นอีกเป็นจำนวนมาก ถาวรวัตถุที่สร้างขึ้นใหม่ในวัดบวรนิเวศวิหาร

๑. ตึกกวีบรรณาลัย ห้องสมุดของมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

๒. ตึกวชิรญาณวงศ์ อาคารเรียนของโรงเรียนวัดบวรนิเวศ

๓. ซุ้มปรางค์ที่ประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ บนลานประทักษิณ ชั้นที่ ๒ ของพระเจดีย์ใหญ่

๔. กุฏิหลวงเจริญฤทธิศาสตร์ ในคณะเหลืองรังษี

๕. กุฏิพระนิกรบดี ในคณะเขียวรังษี

๖. ตึก ภปร. พิพิธภัณฑ์วัดบวรนิเวศวิหาร

๗. กุฏิคุณหญิงจี๊ด สัตยานุรักษ์ ในคณะเหลืองรังษี

๘. กุฏิรามเดชะ ในคณะสูง

๙. ถังน้ำบ่อบาดาล พร้อมติดตั้งนาฬิกาไฟฟ้าและระฆัง ข้างตึกมนุษยนาควิทยาทาน

๑๐. อาคารกิจกรรม หลังตึกวชิรญาณวงศ์ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ

๑๑. ตึก สว ธรรมนิเวศ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๒. มณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธบาทจำลอง หลังพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๓. โพธิฆระ (เรือนโพธิ์) หลังพระวิหารพระศาสดา

๑๔. ศาลาวชิรญาณ วัดบวรนิเวศวิหาร ๑๕๐ ปี

๑๕. ศาลาหน้าศาลาวชิรญาณ ฯ

๑๖. กุฏิตึกหน้ากุฏิใหญ่คณะเขียวรังษี

ส่วนเสนาสนะและถาวรวัตถุอื่น ๆ ภายในวัดบวรนิเวศ-วิหาร ก็ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระ-อาราม ที่สำคัญคือ

๑. ปิดทองพระเจดีย์ใหญ่ด้วยโมเสกสีทองตลอดทั้งองค์

๒. ประดับหินอ่อนพระอุโบสถตลอดทั้งหลัง

การก่อสร้างถาวรวัตถุอื่น ๆ ภายนอกวัดตลอดถึงการอุปถัมภ์การก่อสร้างวัดต่าง ๆ นั้นก็มีจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ

๑. สร้างตึกวชิรญาณวงศ์ ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย สำหรับเป็นตึกสงฆ์และใช้ประโยชน์ทางการแพทย์

๒. สร้างตึกวชิรญาณสามัคคีพยาบาร ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย สำหรับเป็นตึกสงฆ์และใช้ประโยชน์ทางการแพทย์

๓. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดล้านนาญาณสังวราราม อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

๔. ทรงสร้างวัดสันติคีรี และพระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทรามหาสันติคีรี ณ ดอยแม่สะลอง บ้านแม่สะลอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

๕. ทรงอุปถัมภ์การสร้างโรงเรียนมัธยมญาณสังวร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

๖. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดรัชดาภิเษก อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

๗. ทรงอุปถัมภ์การสร้างวัดพุทธวิมุติวนาราม (พุมุด) อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

๘. สร้างวัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

๙. สร้างโรงเรียนและโรงพยาบาลสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนี้ก็ยังทรงอุปถัมภ์การก่อสร้างวัดในต่างประเทศอีกหลายแห่ง คือ

๑. วัดพุทธรังษี ในอุปการะของมหามกุฏราชวิทยาลัย

ณ นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

๒. วัดจาการ์ตาธรรมจักรชัย ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

๓. อุโบสถวัดสิริกิตติวิหาร ณ เมืองกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล

๔. วัดแคโรไลนาพุทธจักรวนาราม ณ รัฐแคโรไลนาเหนือ ประเทศสหรัฐอเมริกา

พระนิพนธ์

ทรงนิพนธ์หนังสือประเภทต่าง ๆไว้มาก ทั้งที่เป็นตำราประกอบการศึกษา ธรรมกถา ธรรมเทศนา และสารคดี เช่น

- อธิบายวากยสัมพันธ์ ภาค ๑-๒
- ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร เล่ม ๒
- หลักพระพุทธศาสนา *(เรียบเรียงเป็นเทศนา ๓๗ กัณฑ์)*
- พระพุทธเจ้าของเรานั้นท่านเลิศล้ำ
- ๔๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า
- แนวปฏิบัติในสติปัฏฐาน
- การบริหารทางจิตสำหรับผู้ใหญ่
- พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนอะไร
- พระพุทธศาสนากับสังคมไทย
- โสฬสปัญหา เป็นต้น

นอกจากนี้ ทรงริเริ่มให้มีการแปลหนังสือพุทธศาสนาที่สำคัญ ๆ จากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นการเผยแพร่และเป็นคู่มือการศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับชาวต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี โท เอก ภิกขุปาติโมกข์ เป็นต้น แล้วโปรดให้มหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ จัดพิมพ์เผยแพร่

ในระยะเดียวกันนี้ โปรดให้จัดตั้งแผนกจำหน่ายหนังสือพระพุทธศาสนาภาษาต่างประเทศของมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย ฯ ขึ้นด้วย เพื่อให้เป็นศูนย์หนังสือทางพระพุทธศาสนาสำหรับชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาพระพุทธศาสนา ตลอดถึงชาวไทยที่ต้องการหนังสือพระพุทธศาสนาในภาษาต่างประเทศไว้ประกอบการศึกษา ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๒

๒๕

พระกรณียกิจ

ทรงเทศนาประจำวันอุโบสถเวลาเช้า ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

ทรงบรรยายธรรมในการฝึกอบรมการปฏิบัติทางจิต *(กรรมฐาน)* ประจำวันพระและวันหลังวันพระ ณ ห้อง-ประชุม ชั้น ๒ ตึก สว ธรรมนิเวศ

ทรงบรรยายธรรม ในรายการบริหารทางจิตสำหรับผู้ใหญ่ ทางวิทยุกระจายเสียง อ.ส. พระราชวังดุสิต ประจำทุกวันอาทิตย์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๓๖ โทร. ๒๘๑๗๗๖๐